DE VEROVERING VAN HET FORT

LA SANCTISSIMA TRINIDADE,

OP FORMOSA,

IN 1642.

Het eiland Formosa ligt tusschen den 22° en 25° Noorder Breedte en 120° en 121° Ooster Lengte van Greenwich. De Portugezen of Spanjaarden gaven het dezen naam, getroffen door den schoonen aanblik waarin het land zich aan hen vertoonde.

Het was in het jaar 1625 dat de Hollanders zich onder het bevel van den Commandeur CORNELIS REYERSZ. op Taïjouan, een eilandje onder den wal van Formosa gelegen, vestigden; zijn opvolger MAERTEN SONCK maakte er de eerste versterking, die hij Zeelandia noemde, en eenigen tijd daarna werd de redoute Zeeburg gebouwd, die beiden door den Gouverneur HANS PUTMANS in 1631—1632 rondom in steen gelegd werden.

Weldra werd het eene hoogst belangrijke bezitting, zelfs zóó dat men omstreeks 1655 er ernstig aan dacht om den zetel van Batavia derwaarts over te brengen. Dit had het niet alleen te danken aan de gunstige ligging voor den handel op China, Japan en de Philippijnsche eilanden, maar ook vooral aan de vruchtbaarheid van den grond en den rijkdom in verschillende voortbrengselen. Slechts een wensch bleef er voor de Comp^{e}. over: om meerdere uitbreiding te kunnen geven zoowel aan de beschaving der inwoners (waartoe vooral de Predikant ROBERTUS JUNIUS zich veel moeite gaf), als aan de kultuur van indigo enz., behoorde ze meester van het geheele eiland te wezen. Dit was zij niet; aan het noordeinde hadden de Spanjaarden op een eilandje, Kelang genaamd, in het jaar 1626 zich nedergezet, en eene vesting gebouwd, die hare pogingen

zeer belemmerden. Het bezit dezer vesting was derhalve voor de Comp^e^. van veel belang; doch gebrek aan schepen en volk had de vermeestering er van telkens doen uitstellen. In 1641 werd te Batavia besloten om het volgende jaar eene magt naar Taijouan te zenden, ten einde, vereenigd met de aldaar aanwezige, een aanslag op de Spaansche vesting te ondernemen, en hiervan werd aan den Gouverneur van dat eiland, PAULUS TRAUDENIUS, kennis gegeven. Deze, de beloofde versterking in het begin van Augustus 1642 nog niet ziende opdagen, besloot, daar intusschen de zuider-moeson begon te verloopen, om de reeds voorhanden zijnde schepen en volk vooruit naar Kelang te zenden, hetzij dan dat ze zich zouden bepalen tot eene blokkade, of, indien de gelegenheid gunstig was, de landing beproeven. Het bevel over deze onderneming werd aan den kapitein HENDRICK HAROUSÉ opgedragen, die het geluk had, dat de vesting La Sanctissima Trinidade zich op den 26sten September 1642 aan hem overgaf. (1)

De volgende stukken behelzen de Instructie aan hem voor den togt verstrekt, het rapport over het bemagtigen van het fort, de artikelen van het aangegaan akkoord, enz.

Van hoeveel gewigt de verovering van die vesting te Batavia werd geacht, mag men daaruit afleiden, dat men aldaar tot chef van deze expeditie bestemd had den veldoverste JOHANNES LAMOTIUS, een man die zich reeds meermalen gunstig had onderscheiden en wel voornamelijk door zijn beleid en moed bij het bestormen van Malaka op den 14^den^ Januarij van het vorige jaar. Hoewel bij de aankomst van LAMOTIUS te Kelang, de vesting reeds in handen der Hollanders was overgegaan, vermeenden wij echter zijne instructie hierbij te moeten voegen, dewijl ze met die aan HAROUSÉ medegegeven, één geheel maakt.

Onder de personen die hem als Raden werden toegevoegd, merken wij tevens op MAERTEN GERRITSZ. DE VRIES, Schipper en Ingenieur, dezelfde die zich in het volgende jaar een' welverdienden roem heeft verworven door zijne ontdekkingen in het noord-oostelijk gedeelte van Azië, als Schipper-Commandeur van de schepen *Castricum* en *Beskens*.

Niet lang bleef de Oost-Indische Comp^e^. meester van het schoone

en belangrijke eiland Formosa; men verzuimde dit juweel, en twintig jaren later moest de dappere FREDERIK COIJET de vesting Zeelandia, na eene heldhaftige verdediging, aan den Chineschen Mandarijn COXINGA bij akkoord overgeven. Welken indruk dit verlies te Batavia maakte, leze men in den brief door den Gouverneur-Generaal en Raden van Indiën aan den Commandeur van de Kaap de Goede Hoop, met het fluitschip *de Spreeuw* geschreven, die deze noodlottige tijding naar het Vaderland moest overbrengen. Wij voegen dezen brief ten slotte mede hierbij.

LEUPE.

INSTRUCTIE ENDE ORDRE VOOR DEN MANHAFTEN CAPITEIJN HENRICK HARROUSEE, CAP[T]. JOHAN VAN LINGA ENDE DEN SCHIPPER COMMANDEUR PIETER BAECK, MITSGADERS DE VOIRDERE OFFICIEREN VAN DE SCHEPEN WIJDENES, ZANTVOORT, WATERHONT, KIEVIT, WAECKENDE BOEIJ, DE JONCQUEN GOEDE HOOP, GOEDE FORTUIJN ENDE DE GROOTE LOODTSBOOT; VERTRECKENDE VAN HIER NAER DES VIJANTS VESTINGE OP QUELANGH, AEN 'T NOORTEIJNDE VAN FORMOSA GELEGEN, WAER NAER HAER GEDUIJRENDE DESEN TOCHT SULLEN HEBBEN TE REGULEREN.

Alsoo d'Ed. Heer Gouverneur-Generael ANTONIO VAN DIEMEN, ende de Ed. Heeren Raden van India, bij haer Ed. missiven ons aencundighen, dat een redoutable macht voornemens bleven herwaerts aen te schicken, om onsen algemeijnen vijandt den Spanjaert niet alleen van Formosa te helpen, maer ons oock meester van 't geheele eijlant te maecken, ende daer benevens, 't selve verricht sijnde, jegens November ofte December aenstaende den Godtloosen schelmschen Quinammer met de macht des Conincx van Tonquijn gecombineert den oorloch aen te doen; doch alsoo den resteerende macht van Batavia noch niet en paresseert, ende de besten tijt deses saijsoens begint door te loopen, ende 't suijder mousson te eijndigen, — soo is 't dat wij met advijs van onsen rade (ten aensien een chrijgsmacht van vierhondert welgeoeffende chrijgsmannen, alsmede twee hondert cloecke zeeluijden ende andere, benevens verscheijdene Javanen, Quinammers ende slaven om te arbeijden bij den anderen hebben, blijvende niettemin den ommeslach alhier noch met 330 in 't geheel versien, maeckende te samen 690 coppen) hebben geresolveert — vooreerst dese macht, 't sij dan tot provisionele belegeringe ofte wel bemachtigen desselfs, naer dat des viants gelegentheijt best sal willen toelaeten ende d'ondervindinge ul. sal leeren, uijt te setten.

Alvorens wij dan comen tot praescriptie, waernaer ul. hem op desen tocht sult hebben te reguleren, soo sullen in 't corte aenwijsen hoe sober des vijants plaetse ofte situatie verleden jaer, (als d'onse daer waeren) geweest, ende hoe met seer veel volck beset bleven; item hoe seeckerlijck van diversche Chineesen alhier van 't noorteijnde van Manilha aengecomen, bericht werden, dat geen andere beseijndinge tot secours uijt Manilha is gegaen, dan een navetgien met twee Chineesche joncxkiens, daer in 't generael ontrent 80 à 90 coppen op soude sijn geweest, te weten 14 à 15 naturelle Spanjaerden, waeronder 8 à 9 papen, de resterende sijn Panpangers, Mestijcen, slaven ende Chineesen. Dit souden dan alle de persoonen sijn die sij uijt Manilha hadden connen afsteecken, ende is oock gelooffelijck; want ons de Chineesen hier, onlangs van daer gecomen, rapporteren, dat sijlieden, te weeten de Spanjaerden, seer bevreest sijn, wij Hollanders haer aldaer desen jaere souden comen beoorlogen, ten welcken fijne oock eenige aerden wallen buijten haere oude fortificatiën hebben gemaeckt, — wt welcke alle wel aff te meten ende te gelooven sij, Quelangh met geen meer volck, als vooren verhaelt, sullen hebben gesecondeert, doch met seeckerheijt connen hiervan niet spreecken ofte schrijven. Wat wij vorder van des vijants gelegentheijt van tijt tot tijt hebben connen verstaen, als mede uijt geïntercipieerde brieven wel connen vernemen, sullen ul. wt nevengaende copie extracten claerlijck connen beoogen, daertoe ons, om in desen prolixiteijt te eviteeren, refereerende sijn; dit sij dus verre in 't corte van 't geene dat goet gedacht hebben hier vooren bij te voegen.

Aangesien ul. nu in 't canael zeijlreet ende veerdich light, soo sullen op morgen vrouch, met de voorgementioneerde schepen ende vaertuijgen, met den landwint trachten buijten gaets te comen, daer sijnde boven 't noorder-riff soecken te seijlen, als wanneer uwen cours als dan langhs de wal van Formosa op 15 à 20 vaedem sullen nemen, houdende 't landt meest in 't gesicht; voor Tamsuij met lieff verschijnende, soo sal noodich sijn, dat een van des Comp^s. medegaende joncquen, binnen met een persoon, die daer bij de inwoonderen bekent is ende voormaels geweest sij, naementlijck den Luijtenant PEDEL met de joncq de Hoope, seijndet ende haer verwittight, wij met onse macht, tot be-

machtigen van des viants vestinge, derwaerts vertrecken; bijaldien sijluijden met eenige verversinge met hunne prauwen derwaerts willen vertrecken, dat het ons welgevallen sal. Dit sonder daer veel tijts te versuijmen geschiet sijnde, sal de joncq ul. daetelijck wederom volgen, omme altijt soo veel doenelijck sij, de macht bijeen te houden.

Wanneer ul. voor ende omtrent het eijlandecken Quelangh met de bijhebbende macht verschijnt, soo sullet met den anderen aen de west van dito eijlandecken, boven de reciffkens die daervan aftrecken, ten ancker loopen, alwaer een opperwal deses tijt jaers sult hebben ende slecht waeter, soo ons de Chineesen die daer kennisse ende lange jaeren gewoont hebben, seggen, om met 't volcq, canon ende andere nootwendicheden tot dien oorloch dienstich, te landen vinden sult; doch d'ondervindinge sal ul. den besten leermeester sijn. Opdat ul. des te beter van des viants gelegentheijt ende situatie, oock haere passagie naer haere fortressen ofte starckten soudet connen weten, soo hebben wij bij gelegenheijt van tijt bijeen versaemelt 7 Chineesen, die aldaer veele jaeren gewoont ende gesworven hebben, jae, eenen Chinees, die de Spanjaerden daer in 't eerst selfs opgebracht ende plaetse aengeweesen heeft, die ul. als guijdens sullen connen dienen; deselve becomt ul. nu mede, en sullet ongetwijffelt goeden dienst (om tot ons voorgenomen desseijn te comen) van haer trecken. UE. blijven gerecommandeert dito Chineesen wel werden getracteert, ende van d'onse niet verstooten, want deselve met veel moeijte hebben becomen.

Alsoo tot het landen van volcq ende canon noodich cleijn vaertuijch vereijscht werd, soo is 't dat wij goet hebben geacht ul. met ses cloecke champans benevens onse lootsboot (sijnde de champans met 24 gaeuwe Chineesen gemandt) te versien, met dewelcke als andere schepen haere vaertuijgen; wij vertrouwen het landen gevouchelijck sal connen geschieden; doch dient wel geleth, dat de lootsboot, alsmede de andere boots der schepen, van eenige cleijne stuckgens geschut ofte steenstucken werden versien, opdat in 't landen (wanneer apparent wel eenich rescontre van den vijant sult mogelijck aentreffen) ul. geen ongeval en come te incureren.

Soo haest ul. met lieff gelandt sult wesen, soo sal vooral dienstich

ende noodich sijn, ul. nae een bequaeme plaetse uijtkijckt om ul. bij provisie met de macht neder te slaen, ende aldaer met eenige borstweeringe tot verseeckeringe versiet, ten waere ul. de gelegentheijt te doen anders aenwees ende oordeelden het bequaemer ende dienstiger soude sijn ul. sich daetelijck meester van het redoutjen, dat boven op den heuvelachtigen houck ofte berchjen ligt, ende niet dan met twee à drie stucken geschut, mitsgaders weijnich volcq (soo ons bericht wert) versien is, maeckten; doch vooral dient wel geleth, dat continueel bij non succes een goede rende-vous ofte retrait plaetse hebben. De passagie derwaerts is effen gladt velt ende can dito redout van alle canten van ons, soo met canon als assault, aengedaen werden, ende wanneer wij deselve hebben (alsoo die boven het groote fort *La Sanctissima Trinidade* domineert), soo staet Godt de voorste de saecke gebaeckent, wij haest ende in corten tijt meester van hunne starcten sullen wesen ende de victorie erlangen, daertoe den Almogende sijnen Goddelijcken zegen wil verleenen.

Ende ofte het mochte gevallen ul. aldaer comende de saecke heel anders als ons wel gerapporteert wort, geschaepen vont, soo authoriseeren wij ul. te saemen ten meesten dienst van de Generale Comp^e^. met mannelijcke dapperheijt, goede couragie ende voorsichticheijt, (die wij ul. becomen ervaerentheijt bevolen laeten) sonder al te groote swaerhoofdicheijt, de saecke in consideratie te nemen ende uijt te wercken, 't sij dan dat ul. resolveert de saecke sonder naerder ontseth bij der hant te nemen, ofte wel het secours van Batavia te wachten ende alsoo maer provisioneel belegeringe te doen, dat wij andermael seggen ul. naer bevindinge van saecken gerecommandeert ende toevertrouwt blijft. Omme dit voorgenomen desseijn met reputatie ende authoriteijt met des te meerder securiteijt tot dempinge onses algemeijne vijants uijt te voeren, soo is 't dat wij daertoe, gelijck in den beginne deses verhandelt, hebben geresolveert een redoutable macht (benevens die) van Batavia is herwaerts gecomen, als die hier affsteecken, uijt te setten, bestaende in 't geheel in 690 coppen, te weten:

369 Militaire persoonen,
222 Vaerende luijden ende anderen,
48 Chineesen.
51 Javanen, Quinammers ende slaven,

monterende te saemen 690 coppen, alle welcke op de naervolgende schepen ende vaertuijgen verdeelt sijn als te weeten:

	OP 'T SCHIP.	MILIT.	VAER. L.	CHIN.	QUINAM.	SLAVEN.
	Wijdenes	62	47	4	10	//
	Santvoort	61	45	8	4	//
	Kieviet	63	36	4	8	//
	Waeterhondt	61	49	8	8	8
	Waeckende boeij	40	19	//	//	//
Jonquen.	Goed Fortuijn	38	8	12	//	//
Jonquen.	Goede Hoope	38	8	12	//	//
	De groote lootsboot	6	10	//	//	//
	t' saemen	369	222	48	30	8

Met voorschr. macht willen wij niet dubiteeren ofte sullet een goet uijteijnde tot Godes eere, welstandt van de Generale Comp°., contentement van d'Ed. heer Generael ende d'Ed. Heeren Raden van India, mitsgaders ul. eijgene eere ende naedeel van onsen vijant maecken, dat Godt de Heere ul. gunne.

De menagie van de vivres, sijnde ul. van hier voor de hier van landt vertreckende persoonen (exepto die op de schepen bescheijden sijn ende haer eijgen provisie hebben) voor .... maenden van alles naer behooren voor 468 coppen geprovideert, blijft ul. ten hoochsten gerecommandeert, ende opdat alles des te ordentelijcker daermede moete toegaen, soo hebben daertoe als Commissaris gestelt den Coopman DIRCK JANSZ. BOL, ende daer benevens den Ondercoopman JAN PIETERSZ. DOL, die van alles wat uijtgegeven wert pertinente notitie sullen houden, om daervan t' sijner tijt aen ons te doen behoorlijcke reecqueninge bewijs ende reliqua.

Van amunitie van oorlooge, als canon, boscruijt, cougels, londt, den vuijrwercker JEURIAEN JANSZ. met den mortier, granaten ende dat daer-

toe vereijscht, mitsgaders wat daer noch voirders tot wtvoeringe van desen tocht behoort, gaende ul. insgelijcx wel versien, als bij nevensgaende memorije daervan sijnde can werden beoogt; ende opdat hier aff al mede goede notitie ende opsicht gehouden mach worden, soo hebben als commissaris daertoe gestelt Schipper BASTIAEN BARDOEL ende tot sijn seconde den Ondercoopman GODERT BRUGGE, die noch daerenboven om alle confusie te prevenieren, sal opnemen, wat persoonen op desen tocht comen te overlijden, haere goederen alsdan vercopen ende de meijnders daervoor debiteeren, opdat alsoo door die middel des overledens erfgenaemen aen 't haere mogen geraecken ende d'Ed. heeren onse principaelen van veele moeijten geëxcuseert blijven.

Omme het volcq soo veel fris ende gesont te houden als doenelijck sij, soo sijn ende hebben dese scheepen wel van verversinge versien; laet alles voor den gantschen ommeslach naer behooren distribueeren.

Opdat dit ons desseijn met des te couragieuser moed in 't werck gestelt, bij der handt genomen ende uijtgevoert mach worden, soo geven alles wat bij veroveringe, exepto alle amunitie van oorlooge ende 't geen in de beslooten magasijnen berustende sij ende gevonden wert, ten buijte, ten waere dito fortressen met appoinctement, dat niet connen sien ofte oordeelen behoort gedaen te worden, overgaven, dat sich alsdan niet en verstaet.

Ofte Godt Almachtich gave ul. in corten tijt meester ende dominateurs van des vijants fortressen (voor het nader secours van Batavia dat daegelijcx te gemoet sien) quaemen te worden, soo sullen ul. ons sulcx niet alleene alsdan adviseren, maer verstaen oock, soo haest ul. costij gecomen ende behoorlijck gelandt sult wesen, hoedanich sich de gelegentheijt verthoont, wat apparentie van voordeel daer te doen sal sijn als andersints, ons per een expres cleijn vaertuijch met brieven aengecundicht werdt, alsoo van harte daernaer verlangen sullen blijven, per gouverno.

Alsoo tot uijtwerckinge van dese hier vooren aengeroerde saecken, opdat alles met goede ordre ende reglement op desen tocht mach toegaen, een wel geëxperimenteert couragieus chrijgsoverste tot opperhooft (die benevens den Raedt alles ten dienste van de generale Comp^e^. naer eijsch verrichtet) gerequireert wordt, soo is 't dat wij te rade sijn ge-

worden over dese redoutable macht daertoe te stellen den manhaften Capiteijn:

HENRICK HAROUSÉ, die den raedt in voorvallende occagie sal beroepen ende in denselven presideren. (2)

JAN VAN LINGA, Capiteijn tot seconde persoon.

PIETER BAECK, Schipper-Commandeur over alle de vaerende luijden, om alles met deselve te verrichten dat gedaen dient.

DIRCK JANSZ. BOL, Coopman.

PIETER BOON, Luijtenant.

BASTIAEN BARDOEL, Schipper ende Commissaris van amunitie van oorloge ende dependentien van dien.

JOHANNES BURGERS, Luijtenant.

THOMAS PEDEL, dito. (3)

BARENT CULENBURCH, dito.

PIETER HEIJN, als Secretaris, om van alles wat voorvalt onder 't opsicht van den Ed. HAROUSÉ behoorlijck notitie te houden ende alles wat voorvalt te concipiëren.

Voorts authoriseeren wij ul. noch al sulcke persoonen meer in den raedt te mogen nemen, als oordeelen sult ten dienste van onse Heeren principaelen te vereijsschen.

Ofte het geviele eenige inwoonders van het landt, waermede de Spanjaerden bevredicht sijn ende het gout, soo gesecht wert, van handelen, 't sij dan voor ofte nae de veroveringe, bij ul. verschenen, soo sult deselve vrundelijck bejegenen ende met haer in vrede trachten te treden. Omme haer dan een weijnich te onthaelen, soo geven ul. bij desen mede eenige weijnige cleijnichheden, die des noodich sijnde ende daer voordeel mede connende doen, haer uijt des Comp^s. naeme moocht vereeren; waerin het selve bestaet can bij nevensgaende memorie beoocht werden; waer gegeven wert dient goede notitie van gehouden te werden, opdat t' sijner tijt het moge brengen daer 't behoort.

Hoedanich ul. sich voirders naer de veroveringe, soo den Almogende sulcx geeft, sult hebben te gedraegen, item in wat forme naer de goutmineraelen sult trachten te comen ende vernemen, mitsgaders wanneer de beseijndinge uijt cruijssen naer de custe van China met den

commandeur PIETER BAECK op de Japansvaerders van daer comende, sal geschieden, sullen in dese niet aenroeren, maer met de naeste gelegentheijt van hier daerop ordre stellen, gelijck op andere saecken meer, als dan voornemens blijven te doen.

Omme den viant soo veel affbreuck te doen als practicabel sij, soo oordeelen geraetsaem dat men met eenich vaertuijch het in- ende uijtcomen van 't canael ofte baije beseth, insonderheijt, dat ons de aldaer sijnde Chineesen, die hun met toevoeren van rijs als andersints continueel secondeeren, niet en ontslippen, maer in handen becomen, waer aen de Comp^e^. goeden dienst geschieden sal.

Eijndelijck ende ten laetste alsoo op verscheijden saecken, die ul. op desen tocht apparent sullen rescontreren ende oock soude connen voorvallen, geen precise ende volcomen ordre connen praescriberen ofte geven, soo sullen ons tot ul. becomene ervaeringe, couragieus gedrag, goeden iver, ende diligentie ende naedere ondervinding van saecken in Quelangh gedraegen, met serieuse recommandatie des raedts, bij aldien den tijd sulcx toelaet, te meesten dienste van de generale Comp^e^. bij der handt sult nemen, altijts gedenckende ende voor een maxime houdende gelijck d' Ed. Heer Gouverneur-Generael ende Heeren Raden van India in haer Ed. missiven ons wel aenschrijven, *dat chrijgssaecken vereijsschen snelle vaerdicheijt;* niet meer hebbende om desen te prolongeren, sullen affbreecken ende ul. al te saemen beveelen in de providentie des almachtigen Godts ende oppersten chrijgsman, die ul. wil verleenen behouden reijse ende een voorspoedige victorie over onsen algemeijnen vijandt, den Spanjaert ende sijne adherenten, Amen.

Actum in 't casteel Zeelandia,
desen 17 Augustij A^o^. 1642.

(*get.*) PAULUS TRAUDENIUS.

ERENTFESTE, WIJSE, VOORSIENIGHE ENDE SEER DISCRETE HEERE!

Wij sijn den 21sten deser naer de middagh omtrent 4 uijren, met de geheele vloot aen 't Noord-Oost eijnde van 't eijlandt Quelangh wel

gearriveert, naer dat eenige canonschooten van den vijandt uijt de ronduijt, die sij luijden met witten steen wederom opgemaeckt hebben, mitsgaders van 't groote casteel La Sanctissima Trinidade gerescontreert hebben, maer geene van de schepen beschaedicht uijtgesondert *de Waterhondt*, die vermits sijn ancker noch niet ter degen gevadt hadde, drie schooten door heeft becomen, ende den onderstierman doot gebleven; wij setten het aldaer dicht bij de wal ende landen met het chrijchsvolcq in de joncq, de groote lootsbooth, mitsgaeders in de champans ende boots, daartoe Godt Almachtich ons seer goet ende bequaem weder verleent heeft. In 't aencomen gingh 't er wat heet van den rooster ende wierden twee van ons volcq dootgeschooten ende seven gequetst, alsoo de specken(?) van 't geberchte ende achter de clippen dapper met musquets flanqueerden; maer de bequaemste plaetse affgesien hebbende, hoe wel het vrij wat clippich is, sijn soo haest doenlijck was, te lande gecomen in spijt der vijanden, onse soldaten in bataille gestelt, onder beschermինge van een overhangende berch die seer steijl is, niettegenstaende marcheerden met een moed daerop, soo dat den vijant sulcx siende retireerde ende wij vervolchden het begin onser victorie, soo lange dat op den hoogen berch van Quelangh approcheerden, alwaer de papen met het cruijs stonden, geloovende dat de ketters daer niet verbij souden connen passeeren, maer niettegenstaende sulcx sochten te beletten met musquets continueelijck chargeerden, moesten echter daer van daen mede de vlucht nemen naer het fortien, daer snellijcken henen liepen, uijtgesondert een Spangiaert die seer gequetst was; hem vraegende met groote beloften ende dreijgementen nae de gelegentheijt der vijanden, maer seijde als datter niet meer als 100 blancken ende in 't eerste seijde van 150 panpangers en daernaer maer van 80 in 't groote casteel soude leggen, dat met discretie aennamen ende hij gaff den geest. Wij planten aldaer op den berch ons vaendel ende wert auont; des anderen daechs hebben een batterij begonnen te maecken, ende alle amunitie van oorloge ende victualie aen landt laeten coomen, dewijl het extra ordinaris schoon weder was. Naer dat haerluijden 's morgens met een generale charge van musquetiers begroet hadden, continueerden oock daermede ende sij van gelijcken met vier stucken, die op het bovenstaende

fortgien staen, dat seer sterck is, ende musquettiers die niet stil stonden, soo dat eenige van ons volcq gequetst sijn geworden. Op gisteren waeren drie van de chineesche jonquen vertrocken, niettegenstaende den stierman SIMON CORNELISZ. door onse ordre met de groote lootsboot, mitsgaders de joncq de *Goede Fortuijne*, bij 't groote casteel daer expresselijck wacht opgehouden heeft, den welcken op sijn versouck nae de voorschr. joncquen toe (die noch conden sien) t' zeewaerts commandeerden om t' attrapperen, maer naerdat die eenige tijt naer gejaecht hadden quam onverrichter saecken wederom, alsoo d' selve geéchappeert waeren, doordien coelte bequaemen; maer daer naer hebben een joncq verovuert die bij nacht uijt wilde loopen, waerinne bevonden 37 Chineesen met wat tarw ende rijs, die wel bewaert werden. Voirders dede den vijandt veel schooten met canon ende musquets, wij luijden chargeerden oock somtijts, maer principalijck emploijeerden meest al ons volcq om twee halve cartouwen, ijder van 16 ℔ ijzer schietende, op den berch te crijgen, mitsgaders de swalpen om de batterij te volmaecken, dewelcke op gister avondt meest vaerdich was ende heden morgen daermede hebben beginnen te flanqueeren op 't gemelde fortgien, ende over de 100 schooten daerop gedaen, soo dat een bres daer inne gemaeckt hebben ende een punt seer beschaedicht; derhalven commandeerden de Luijtenants BOON ende JOHANNES BURGERS met 35 soldaeten om 't selve te gaen besichtigen ende te verspieden, ofter eenige grachten ofte wercken waeren ons noch onbekent, om dat op morgen ofte dien selven nacht te bestormen, na de gelegentheijt presenteerde, dewelcke soo dicht bij quaemen sonder dat den vijandt schoot ende geen volcq en sagen, dat met een goede resolutie ende couragie door de bres daerin sijn geclommen ende 't vaendel geplandt, onder bescherming van ons geschut; vonden daerinne drie dooden ende twee levendich, waer aff een gequetst; maer die van 't groote fort schooten ettelijcke reijsen met canon ende musquets op ons volcq, soo dat wijlieden vreesden dat het te quaet hadden, derhalven marcheerden met eenige comp^s. daer naer toe om haerlieden te seconderen, latende noch volcq genoech in ons leger. Was omtrent 4 uijren nae den middach dat dit geschiede ende begost heel hardt te reegenen, soo dat niet veel uijt conden rechten, derhalven hebben eenpaerelijcken

geresolveert om 't groote fort op te eijsschen ende stracx in 't werck gestelt, hetwelcke den Gouverneur GONÇALO PORTILLO voor goet aennam, versouckende uijtstel tot des anderen daechs, om met sijn officieren te pitchiaren (4), dat hem in dese gelegentheijt toestonden, maer niet langer souden wachten als tot 's morgens met sonnen opganck, ende antwoordt begeerden te hebben off op wilden geven ofte niet, dat op den 25 deses oock is geschiet met eenen brieff, daerinne stondt, als dat hij Gouverneur met al sijn volcq versocht uijt te trecken in volle geweer ende alle haere goederen, 't selve behoudende; dat geen gevangenen maer vrij ende liber souden wesen ende met eenich vaertuijch naer de Manilhas vertrecken etc.; daerop hem in antwoorde eenen brieff geschreven hebben ende eenige artijculen gestipuleert, die den Ed. Commandeur PIETER BAECK, bij den Raet daertoe gecommitteert, nae den middach selffs aen den Gouverneur heeft behandicht, ende voirder met den mondt in 't Spaens geseijt den inhoudt derselver wat onse meijninge was, ende corte resolutie moste geven als vooren geseijt, het welcke hij belooffde te doen. Maer daernaer sondt den Marquadoor met een pater, versouckende dat belieffden de patientie te nemen tot den 26 dito, alsoo al vast besich was met attentatien te beleggen van sijn volcq ende anders, hoe dat genootsaeckt is geweest het fort over te geven, om sich tegens den Coninck van Hispangien sijnen Heere te mogen verantwoorden; sulcx hem na veele deliberatiën echter toegestaen ende vergunt hebben, op soodanige conditie dat daernae geen langer uijtstel souden geven, maar de waepenen in de handt nemen om te stormen ende niet een in 't leven laeten. Deshalven sijn te saemen gecomen, tusschen 't groote ende cleijne fort, den Gouverneur selffs ende sijnen raet, alwaer wegen 't overgaen van 't fort aen onse sijde, soodanige artijculen sijn gestipuleert als Ul. in desen nevensgaende copie cunnen beoogen, ende sijn den 26 deses op den middach daer ingetrocken met 4 compagnien soldaten, hebben ijder punt (die roijale sijn) met een compagnie beseth ende sijn à present geen van de Spaensche soldaten meer in 't fort, maer hebben alle haer geweer affgeleijt ende in 't clooster St. Domingo gegaen, volgens het accoordt. Het is een roijale fort, met 4 roijale punten, daer op liggen 22 metaele ende 7 ijsere stucken, op 't cleijne fort 4 metaele

ditos, met een ijseren wijtmondt, behalven dit is oock noch een *houten wambuis* op een berchien, liggende soo hooch als 't cleijne fort, met twee metaele stucken ende een rondeel aen 't waeter, dat 't in ende uijtcomen van eenich vaertuich can beletten, met 2 metaele ditos, overgegeven; somma op alle de fortressen te saemen 38, soo metaele als ijsere stucken; sijn uijtgetrocken 446 lieden soo blancke als anders.

Naerdat wijlieden in gemelte fort ingetrocken sijn, hebben op alles behoorlijcke ordre gestelt, te weten, in het magasijn alle de kisten ende kasten versegelt, ende notitie genomen van d'amunitie van oorloge, ende bevonden ongeveer 15 à 16 duijsent ℔ boscruijdt, parthije cogels ende eenige clappers londt (5), 9650 Spaens realen van 8°, mitsgaders parthije silverwerck van de papen als anders, dat wel bewaert wert; sijn oock eenige packen met Lijwaet als anders, nae de specken seggen, maer sijn noch niet geopent. Den Gouverneur is op sijn versouck ende bij de onsen toegestaen, dat noch in sijn voordesen gewesen huijs gebleven ende gelogeert, maer gaet heden mede naer 't clooster, met sijn huijsvrouw ende kinderen; voorts hebben wij alhier gevonden, twee overloopers ende een gevangen, die sich in 's Coninck dienst begeven heeft ende is alhier getrouwt. Aengaende de reede is seer bequaem, alsoo diep genoech is, voor 't fort goede grondt, ende men lecht er beschut voor alle winden; drie joncken die alhier in 't overgaen van 't fort mede verovert hebben, sijn gevisiteert, beneffens twee fregats, maer daerinne niet anders bevonden als in d'eene jonck wat sappanhout ende d'andere wat rijs ende tarwe, ende in de derde gansch niet, als oock in de Petassies; daer sijn 't saemen 21 Chinesen, dewelcke in goede bewaeringhe en regardt daerop hebben genomen, ten meesten dienste van de generale Comp^e^. De Chinesen uijt Taijoan medegenomen om ons wat te recht te helpen soo in 't landen als in de belegeringe, waeren vervaert om ons den wech te wijsen, maer mosten die selffs soecken, als oock van gelijcken de Tamsuyers, dewelcke, soo sij luijden ons geseijt hebben, op den 23 dito met 1000 coppen en 9 van haer vaertuijgen, aen d'oversijde van 't vaste landt gecomen waeren, volgens haere beloften aen ons gedaen, maer geen verversinge medegebracht ende conden ons geen voordeel doen met haer pijl ende booch; presenteerden om d'inwoonders soo

veel afbreuck te doen als mogelijck is, als dat ons mochte helpen ende sijluijden hare genegentheijt t'onswaerts wilden thoonen, daerop voor antwoort gegeven hebben, sulcx mochten doen naer haer welgevallen, ende sijn hier jegenwoordich noch wijders. Bijaldien den Commandeur BAECK met de jachten sal gaen cruijssen op de cust van China, soo sal hooch noodich wesen, dat UE. believe ons metten eersten toe te senden 5 à 6 sware anckers van 1000 à 1200 ℔, 2 worp-anckers ende ettelijcke touwen van 10 tot 13 duijm, alsoo dito jachten ten minsten één en sommige twee anckers verloren hebben, ende sal de Compe. sonder twijffel daermede dienst geschieden, per den naesten wert UE. van alles breeder verhaelt, sijnde alle saecken, vermits noch nieuw is, ons noch niet ter deegen bekent, derhalven sullen eijndigen ende UEd. t'sampt.

Erentfeste, wijse, voorsienige ende seer discreete Heeren, in Godes heijlige protexie beveelen, naer dienstige gebiedenisse ende hertelijcke groete blijven

UEd. dienaers

In 't fort La Sanctissima Trinidade
adij 28 Augusto A°. 1642.

(*was get.*)
HENDRICK HAROUSÉ
JOHAN VAN LINGA
PIETER BAECK
Dr. JOHANNES BOL
PIETER BOON
BASTIAEN BARDOEL
JOHANNES BURGERS
THOMAS PEDEL
BARENT JANSZ
PIETER HEIJN *Secr.*

Missive door den Raedt van Quelangh aen d'Ed. Hr. Gouverneur PAULUS TRAUDENIUS geaddresseert.

Articulen beslooten ende geaccordeert, tusschen den Ed. Manhaften Capiteijn-Commandeur HENDRICK HAROUSÉ ende sijnen Raedt wegens d'Ed. Heeren Staten-Generael, sijn Princelijcke Excellentie FREDRICK HENRICK ende d'Ed. Heeren Bewinthebberen der Vereenichde Nederlantsche Oost-Indische Compe. ter eenre: ende GONÇALO PORTILLO, Gouverneur wegens

sijne Coninckliijcke Maijt. van Spangiën, over de fortresse op 't Eijlandt Quelangh, ten andere sijde; op het overgaen ende uijttrecken derselve, desen 26 Augustij A°. 1642.

Eerstelijck. Dat den Gouverneur met alle sijne soldaten uijt het fort sullen trecken in volle geweer tot 't clooster toe, sonder vorder, ende het selvige aldaer nederleggen.

Ten Tweeden. Dat sijluijden niet meer als één à twee packen cleeren sullen aentrecken sonder meer.

Ten Derden. Dat de geestelijcke persoonen oock sullen uijttrecken met haere cleederen sonder ijets meer.

Ten Vierden. Dat sijluijden in 't clooster sullen logeeren tot naerder ordre.

Ten Vijfden ende ten laesten. Dat sijluijden naer Taijouan sullen versonden werden, tot nader ordre van onse hooghe overheden aldaer sullen blijven, 't sij dan dat den Heer Gouverneur-Generael ANTONIO VAN DIEMEN, resideerende op Batavia, haer wil largeeren sonder rantsoen ofte niet.

..... Als de schepen *Egmont* ende *Arnemuijden*, den 9 November passato dese rheede hadden verlaten, comt daechs daeraen alhier uijt Taijouan off Piscadores te verschijnen, 't retourschip den *Tijger* met *Chinees* cargasoen geladen, ons tijdingh brengende van den goeden toestand derwaerts over, mitsgaders de geluckige veroveringh (onder 't beleijt van den Capiteijn HENDRICK HARROUSÉ) van de Spaensche fortresse op Kelangh ofte La Sanctissima Trinidade aen 't noort eijnde van Formosa, genaemt St. Salvador. Sijnde, nae d'onse de hoogte met verlies van weijnich volck hadden gewonnen, bij accoort overgegeven, ende daerinne bevonden 27 metale stucken, wegende 70 ⌣ ℔, nevens 10 ⌣ realen in spetie, ende eenige goederen, monterende omtrent 40 ⌣ gulden; 446 zielen, daeronder 115 Castilianen, sijn uijt gemelte fortresse met vliegende vaendels getrocken, mits hun geweer buijten comende hebben afgeleijd ende successivelijck in Batavia aengelandt, daeronder den Sargeant-Maijoor off Commandeur van voorschreven vestingh, genaemt GON-

SALO PORTILLO met sijn vrouw Dona URSULA DE CASTILLA, sulcx dat nu door Godes genade *meester van geheel Formosa sijn*. Reeds hebben eenige deser gevangens op hun versoeck nae Macassar te vertrecken, toegelaten, 14 sijn met paspoort nae Nederlant, omme nae Spangiën te geraecken; den Commandeur met de reste vertrecken in corte met onse schepen nae Macassar, omme vandaer naer Manilha te comen, *den voorschreven* PORTILLO *is voor sijn hooft te verliesen seer beducht.*

In 't Casteel Batavia, ultimo Januarij A°. 1643.

(*Get.*) Den Gouverneur-Generael ende Raden van India.

Aen den Vice-Gouverneur WOUTER SEROYEN in TERNATE.

..... De Spanjaerden van Kelangh sijn gelargeert, ende 't meerendeel nae Macassar vertrocken, den Gouverneur off Sargeant-Maijoor GONSALO PORTILLO, beducht sijnde in Manilha comende sijn hooft te verliesen, is op groote gedane instantie met famillie per *de Haen*, passagie nae Paliacatte toegestaen, omme in S^t. Thomé oft Negapatnam vooreerst residentie te nemen, dat hem sal moeten volgen.

In 't Casteel Batavia, desen 1 April A°. 1643.

(*Get.*) Den Gouverneur-Generael ende Raden van India.

Aen den Gouverneur ARENT GARDENIJS in CHOROMANDEL.

INSTRUCTIE VOOR DEN STIERMAN SIJMEN CORNELISSZ., VERTRECKENDE UIJT QUELANGH LANGS DE CUSTE FORMOSA, NAER DE REVIERE DENOU, MET DE JONCKE GOEDE HOOPE, OMME TE ONTDECKEN ENDE OP TE SOECKEN, SEECKERE BAIJE OFTE HAVEN, DEWELCKE WIJ VERSTAEN DAER OMTRENT IS GELEGEN, MITSGADERS NA DE GOUT MINERAELEN BIJ DE INWOONDERS TE RECHT ONDERSOECKEN.

1°. Eerstelijck uijt de baije van Quelangh seijlende, sal sijnen cours stellen naer de noort ofte hoeck van Ilha Formosa, dewelcke gepasseert wesende naer de oosthoeck suijdewaerts aen, onderwijle alle baijen, hoecken, bochten wel ter degen te besichtigen ende afdiepen, caertsgewijse te ontwerpen.

2°. Ten 2e. alsoo wij niet weten preciselijck waer dat voorschreven baij is, soo sal den stierman wel letten ende uijtsien, waer dat omtrent soude mogen wesen, ende eenige gelijckenisse ofte gelegentheijts siende of bemerckende 't sij van rhede, haven ofte baijen, sal sich vervoegen met de jonque daerin te voegen ofte loopen, ende pertinentelijck ontwerpen en afdiepen, op dat daervan t' sijner wedercomste goet rapport ende bescheijt aen de overheijt weet te doen, wert UE. gerecommandeert bij dach met cleijn seijl te seijlen ende gestadich het lood in de handt, ende bij nacht bij te houden, om alsoo niet verbij de voorschreven haven ofte baij te geraecken.

3°. Ten Derden. Ende ingevalle dat voornoemde baij ende haven ontdeckt (daeraen wij niet twijffelen), sal daer inloopen, trachtende met alle uijtterlijcke middelen in de minne de inwoonders te spraeck te comen, ende soo veel mogelijck is vernemen naer de gout mineralen, ende in wat maniere de wegen ende passagie sijn, berchachtich, clippich ofte anders, hoe verre ofte het met cleijne vaertuijgen op te vaeren ofte te voet moet gemarcheert worden, ende opdat des te beter tot ons voornemen soude comen, soo worden tot behulp ende adsistentie mede ge-

geven twee inwoonders Quimpouliers, die daertoe sult emploijeren, soo om met het volck aldaer te spreecken, als opsoecken van de passagie.

4°. Ten 4e. Nu tot het ooghwit ende desseijn gecomen sijnde, sult op 't spoedichste trachten overlandt met een brieff te adviseren van u wedervaeren, daertoe een van deese twee inwoonders ofte alle beijde die de wegh weten condt gebruijcken, ende trachten soodra als doenlijck is met de joncq van gelijcken herwaerts te spoedigen, ende selfs raport aen de overheijt te doen.

5°. Ten 5e UE is gemant met 9 soldaten ende 5 zeevarende personen, daer beneffens 12 Chineesen, te samen 26 coppen, daer voor wel geproviandeert bent van alles; maeckt dat 't selve mach gemenagieert werden naer behooren, voorts is de voorne. joncq gemonteert met 2 prince stucken ende haer toebehoren. Alsoo bericht werden dat seeckere joncq uijt de Manilhaes daegelijcx te verwachten staet, derhalve wel sult uijtsien, ende bij rescontre deselve trachten te vermeesteren ende in Quelangh te brengen, maeckende dat bij veroveringe van dien, alles ordentelijck mach toegaen ende bij de overheijt wel verantwoort worde.

6°. Ten 6e. bij aldien de voorschr. baije ofte haven niet en vindt, soo wanneer bij de riviere Denou ofte daeromtrent gecomen sijt, sal sich wederom herwaerts vervoegen ende trachten met de eerste gelegentheijt in Quelangh te comen, alsoo wij bewust sijn datter besuijden de gemelte revier Denou geen haven ofte baijen en leggen. Wij verstaen van de gevangene Spanjaerden, dat omtrent 17 à 18 mijlen van hier, aen de cust van Formosa legt seecker eijlandecken, alwaer aen 't suijt-eijnde gecomen sijnde, siet men noch twee andere clippen ofte eijlandekens, dewelcke van de N. hoeck van seeckere baije met een droogte comen afstreclen, dese eijlandeckens laet men in 't inloopen van de voornoemde baije in 't noorden liggen ende begeeft sich naer de suijtwal toe, dewelcke diep en hooch van geberchte is, comende eijndelijck alsoo in een beslooten baij op 10 vadem water, daer men beschut leijt voor alle winden.

Actum in 't Fort La Sanctissima Trinidade,
desen 15 September Anno 1642.

INSTRUCTIE ENDE ORDRE VOOR DEN ED. MANHAFTEN COMMANDEUR EN VELTOVERSTE JOHAN LAMOTIUS, MITSGADERS SIJNEN BIJHEBBENDE RAEDT, VERTRECKENDE VAN HIER TOT BEMACHTIGEN VAN DES VIJANDTS VESTINGE QUELANGH, GELEGEN OP 'T NOORT EIJNDE VAN FORMOSA (BIJ ALDIEN HET VOOR SIJN ED. AENCOMPSTE OFTE ARRIVEMENT NIET GEINCORPOREERT IS) MET NAE GENOMINEERDE JACHTEN, TE WETEN AECKERSLOOT, LILLO, OUDEWATER ENDE 'T QUELPAERT DE BRACK, WAERNAER HUN GEDUERENDE DESEN TOCHT SULLEN HEBBEN TE RICHTEN.

Aengesien UE. alhier Godt loff met nader van volck gemonteerde schepen van oorloge ende voirdere nootwendicheden, die tot uijtvoeringh van oorloghssaecken gerequireert worden, gearriveert sijt ende den tijt van 't suijder Mousson genoechsaem ten eijnde begint te loopen, soo dat onsen tijt wel uijtgecocht dient te sijn, soo is 't dat met advijs van onsen Raedt (opdat van geen negligentie mogen worden geimputeert) geresolveert hebben, op 't alderspoedichste dese schepen hier voren genoemt naer Quelangh af te depecheeren, sijnde deselve gmant te samen met 323 coppen, te weten 161 militairen ende 162 vaerensluijden, welcke macht bij de vooraffgesondene gecombineert sijnde vertrouwen door Godes genade des vijants vestingh ons niet ontstaen sal, dat Sijne Maij^t. alsoo gelieve te laeten uijtvallen.

Op dat dan dese tocht met des te beter ordre sal mogen aenvanck grijpen ende oock uijtgevoert werden, soo sal 't naervolgende UE tot prescriptie ende reglement dienen. Vooreerst soo sullen UE. sich met de voorschr. jachten, waermede nu soo binnen als buijten 't canael seijlreet light, op morgen vrough onder seijl begeven ende uwen cours naer Quelangh, conform onse voorders gegeven Instructie die hiernevens becomt, performeren, weshalven 't selve te repeteren hier sullen excuseren ende daertoe ons gedraegen. Voor ende omtrent Quelangh met lieff met de macht verschijnende, soo sullen UE. datelijck connen vernemen

wat d' onse jegens den vijant sullen hebben uijtgewrocht, 't sij dan dat meester van de sterckte aldaer sijn geworden offte wel apparentie daertoe sijn. Enfin hoe sich de gelegentheijt aldaer vertoont heeft ende oock vertoonende sij, connen alhier niet raden, dienvolgende oock geen precise ordre connen geven, weshalven naer de bevinding van saecken UE. sich sult moeten reguleren ende onse voor desen gegeven ordre (waervan als geseght hiernevens copie erlanght), voor soo veel in desen niet contrarie manderen, naer vermogen ten dienste van onse Heeren principalen trachten uijt te voeren, welcke uijtvoeringhe wij UE. te samen naer UE. becoomene ervaeringe in oorlochsaecken ten volle toevertrouwende blijven.

Tot uijtwercking van dese saecke, soo sullen UE. bij den anderen arriverende hebben een redoutable macht van omtrent de 1000 Nederlantsche coppen, te weten 550 militaire, 100 officieren, als andere gemeene soldaten, 400 vaerende luijden, ende voorts andere soo Chineesen, slaven, als diverse bijloopers, soo dat de 1000 coppen sal comen te passeren. Van amunitie van oorloge ende victualie sijt UE. insgelijcx wel geprovideert, als bij nevensgaende memoriën in 't breede condt beoogen, daertoe UE. wijsen; laet alles behoorlijck menagiëren ende goede notitie van houden, opdat ons in 't toecomende evident mach blijcken waer alles gedistribueert ende gebleven sij, ende alsoo mogen op reeckening brengen daer 't vereijscht.

Alsoo 't Noorder mousson voorhanden is ende de vertrockene soldaten, als mede die nu vertrecken seer sober gehabitucert sijn, soo is 't dat wij om het volck soo veel gesondt te houden als doenelijck sij, geraetsaem hebben geoordeelt, in handen van den Ondercoopman VAN KESSEL, om tot uijtdeelinge op hunne loopende reeckening te verstrecken, verscheijde goederen, als hembden, rocken, hoeden, schoenen, coussen ende andersints dat daertoe vereijscht, te intregeren; UE. sult de selve diegeene die sulcx meest noodich hebben, laeten genieten, ende d°. VAN KESSEL daervan doen houden, behoorlijcke reeckening bewijs ende reliqua.

Opdat UE. mede mocht weten wanneer Quelangh door Godes genade sal bemachticht sijn, hoedaenich UE. sich als dan voorders sult hebben

te gedragen, soo sullen vooreerst seggen, dat alsdan het eerste ende principaelste ooghwit moet wesen, ende de Ed. Heer Gouverneur-Generaels ordre oock is, om bij alle industrie ende practicable middelen te geraecken tot het langh gewenschte desseijn, naementlijck tot de goutmijnen, die ons verseeckert werden ende oock seecker is, aldaer dicht ende omtrent te wesen. Welcker volgende UE. bij desen wel ende serieuselijck willen gerecommandeert hebben, alle vlijt aentewenden omme daertoe te comen, 't sij bij wege van minne, dat vreesen niet wel (alsoo noijt eenige Spangiaerden omtrent hun gewest ofte plaetsen hebben willen gedoogen, maer ter contrarie menichte derselver dootgeslagen) sal willen vallen, ofte wel alsdan met macht van wapenen. Want het schijnt dien brutalen hoop niet met vruntschap, maer met force van onse waepenen tot reedelijckheijt moeten werden gebracht; andermael seggen, dat deese principaele saecken (*welcke de bruijt is daer 't meestal om danst*), met ernst, 't sij dat het te lande can ende moet geschieden ofte wel te waeter met vaertuijch, bij der handt dient genomen te worden, opdat eenmael een gewenscht succes van 't lang gewenschte ten voordeele van onse Heeren Maijores mogen gauderen, dat den gever alles goets gunne.

Soo bijaldien UE. met de goutrijcke inwoonderen, soo diè genoempt worden, met minne comt te tracteren ende in vruntschap te vereenigen, mits dat alvoorens opdracht van hun landt, aen de Ed. Heeren Staten-Generael, Sijne Hoochheijt den Prince van Orangiën ende de Ed. Heeren onse Principalen, in behoorlijcke forma op hunne wijse doen, soo sult in onderhandelinge met hun wegen het gout comen, dat soo wij vernemen vrij slecht valt, daerop geleth dient. Omme des te bequamer hiertoe te comen ende preuve van te nemen, soo geven UE. bij dese mede 2000 realen van 8°. daer mede een preuve nemen condt, gedenckende soo goeden coop naer de waerdije te coopen als doenelijck sij, doch sagen liever het tot minderen prijs conden erlangen, als wanneer het de Comp^e^. wel soo profitabel soude wesen, ende ons oock, immers soo welgevallen te meesten voordeel, sult almede hierin soecken te besoigneren. (6)

Wanneer UE. bij ofte omtrent de verhoopte goutmijnen ofte wel de

rivieren die 't selve uijtgeven sult sijn gecomen, soo sullen UE. om seeckerheijt daervan te becomen gebruijcken THOMAS PLUIJMAECKER van Weenen in Oostenrijck, adelborst, mineur, ende den adsistent BENJAMIN ROOSENDAEL, kender van mineralen, die ten dien fijne van Batavia herwaerts werden gesonden. Bij dese gaet oock een MARCUS STORMHOEDT, Ingenieur, almede van Batavia hier gesonden, sult denselven daer 't noodich oordeelt gebruijcken. Ofte het geviele wanneer UE. de goutrijcke inwoonderen in der minne soeckt te bejegenen ende ter spraecke te comen, sij UE. alsdan niet willen hooren, sult deselve bij alle middelen soo veel affbreuck doen als doenelijck sij; te weeten haer persoonen 't sij levendich ofte doot in handen te becomen ende haere landen, huijsen te ruijneren ende voorders hun soo veel schade soecken toe te brengen als doenlijck sij, dat UE. te bevoorderen gerecommandeert blijft, want met harde spooren moet dien goddeloosen hoop gegouverneert werden.

Ingevalle de victorie over des vijandts vestinge becomen, gelijck verhoopen van ja, soo sal noodich sijn dito plaetse met redelijck guarnisoen en blijft verseeckert, daertoe wij verstaen een bequaem officier tot opperhooft benevens andere officieren, met een hondert ofte wel eenige meer sullen vereijsschen, stellende tot Opperhooft ende Commandeur aldaer den manhaften Capiteijn HENDRICK HAROUSÉ, ofte Capiteijn VAN LINGA, mitsgaders den provisionelen coopman VAN KESSEL, tot secunde, een Luijtenant, een vendrich, ende tot secretaris, om alle voorvallende saecken te arresteren, den ondercoopman PIETER HEIJN, mitsgaders al sulcken meer als geraetsaem sult oordeelen; eenige slaven sullen insgelijcx aldaer dienen te verblijven, dat UE. mede dienen te versorgen.

Van amunitie van oorloge, cruijt ende vivres sal noodich sijn UE. hun van de schepen voor een jaer provideert, opdat het secours ende nader ordre van d' Ed. Heer Gouverneur-Generael connen inwachten.

Alle het medegevoerde metaele geschut, sult ons, benevens hetgeene ginter van daer sal connen gemist werden herwaerts brengen, waer aen de Comp[e]. dienst geschieden sal. Alle de Spangiaerden ende hunnen aenhanck sult van daer lichten, ende ons soo haest doenelijck sij, toebrengen.

Hier vooren projecteeren Capiteijn HAROUSÉ ofte Capiteijn VAN LINGA, een van twee bij veroveringh aldaer te verblijven, maer alsoo beijden haeren tijt geëxpireert is, soo weten niet hoe geresolveert sullen wesen, doch willen niet twijffelen ofte snllen een van beijde blijven, dat d'Ed. Heer Gouverneur-Generael wel gevallen sal, die oock getrouwe gepresteerde diensten niet ongerecompenseert sullen laeten, wij sullen ons hierop dan blijven verlaeten ende de uijtcompste te gemoet sien.

Op dat dese vooraengetoogen macht in goede ordre ende behoorlijcke discipline mach gehouden worden ende de justitie naer eijsch ende rechten gemainctineert, soo is 't dat wij met advijs van onsen Raede daertoe hebben gestelt ende genomineert, den coopman S^r^. DIRCK JANSZ. BOL, die wij verstaen alles naer behooren sal connen waernemen ende ten dienste van de generale Comp^e^. uijtvoeren. UE. sullen hem daertoe de hulpende handt bieden, dat wij UE. toevertrouwende blijven. Ende alsoo tot behoorlijcke uijtvoeringe van dese voorverhaelde saecken gerequireert wert een manhaftich, couragieus, vigilant ende voorsichtich persoon tot Commandeur ende Veltoverste, soo is 't dat haer Ed. tot Batavia daartoe hebben genomineert ende gequalificeert, den Ed. manhaften helt JOHANNES LAMOTIUS, die wij daervoor alhier hebben erkent, ende oock begeren ijder een 't sij groot ofte cleen, onder deese totale macht sorteerende, sijn Ed. daervoor sullen erkennen, respecteren ende gehoorsaemen, alsoo dit ten dienste van de generaliteijt dusdanich vinden te behooren.

Gemelte Ed. LAMOTIUS sal dan in alle voorvallende saecken sijn, continueel praesis ende de navolgende sijnen Raedt.

Den Ed. HENDRICK HAROUSÉ, Sergeandt-Maijoor van 't Leger.

JOHAN VAN LINGA, Capiteijn van een Comp^e^. soldaten.

PIETER BAECK, Schipper-Commandeur.

REIJNDERT WIJBRANTSZ, dito.

PIETER BOON, Provisioneel Capiteijn.

MAERTEN GERRITSZ. DE VRIES, Schipper ende Ingenieur.

PIETER HEIJN, als Secretaris.

Met welcke voorschr. persoonen wij verstaen door UE. alles ten dienste van de generale Comp^e^. sal connen affgehandelt ende verricht worden,

daertoe ons oock gerustelijck verlaten sullen. Wat vaertuijch aldaer bij veroveringh sult overhouden ende aldaer noodich vereijscht, sullen hier pouccheren, maer aen UE. ende den Raedt differeren; altijt dit moet vaststaen, de jachten *Wijdenes*, *Santvoort*, *Kievith* ende *Waeckende Boeije* jegens 25 deses à primo October ten uijterste aanstaende, op de custe van China (om op de joncken van Japan comende te cruijssen), dienen ende moeten wesen, ten waere anders te doen den regel UE. een wet wese, dat niet verhoope willen. Aengesien het niet mogelijck en is, een wel gereguleerde republijcke sonder goede wetten te onderhouden ende justitie over de boosdoenders geëxcerceert wert, te bestaen, soo is het oock vooral hooch noodich, dat deselve over dese redoutable macht naer usantie geobserveert dient, welcken volgende UE. recommanderen deselve sonder conniventie van d' een ofte ander, soo in 't crimineel als civil naer rechten effect te laeten sorteren ende 't recht sijnen voortganck te doen nemen, dat Godt de Heere welgevallen ende ons desseijn des te beter gedeijen sal.

Wij authoriseren den Commandeur LAMOTIUS bij desen van uijt onsen naeme, den Ed. Heer HENDRICK HAROUSÉ tot Maijoor van 't leger ende den Luijtenant BOON tot provisioneel Capitein te creëeren, mitsgaders voorders van de andere officieren daerinne te disponeren, als met den anderen geraetsaem oordeelen sult.

Bij alle voorvallende gelegentheijt sult ons van UE. verrichten advijs geven, alsoo daer naer met lijff ende sielen blijven verlangen, opdat ons naer UE. advijsen hier connen richten. Soo UE. buijten gaets gecomen sijnde, geraetsaem acht, op dese corte voijagie met den anderen een seijnbrieff samen te stellen, confirmeren de formatie, die onnoodich hier te beginnen hebben geoordeelt.

Ende alsoo op alle voorvallende occagiën, oock verscheijden saecken die hier niet connen sien ende aldaer UE. voorcomen cunnen, geen prompte ordre cunnen stellen, soo sullen sulcx UE. langh becomen ervaeringh ende den Raedt ten vollen bevolen laeten, vertrouwende dat UE. te samen de saecke soo sult dirigeren, dat Godes eere daerbij gevoordert, veele blinde heijdenen mettertijt tot saelicheijt gebracht sullen worden, en daerbenevens de generale Comp^{e}. de lang gewenschte vruch-

ten erlangen sal, ende daerenboven wij ende UE. te samen eere, tot contentement van d'Ed. Gouverneur-Generael inleggen sullen, dat den gever aller miltrijcke gaven ons ende UE. te samen wil gunnen.

Eijndelijck ende ten laesten, soo willen wij UE. toewenschen goet succes op UE. voijagie, spoedige victorie over onse vijanden, 't aentreffen van de goutmijnen, de Tamsuijers (die almede den beest spelen) tot redelijkheid brengen, ende voorts een spoedigh behouden wederkeeren met gesont volck ter salicheijt, 't welk UE. te samen wil gunnen den oppersten Chrijgsman de Heere onsen Godt, Amen.

Actum in 't casteel Zeelandia,
desen 7 September A°. 1642.

(*get.*) PAULUS TRAUDENIUS.

Cabo de boa Esperance
aen den Commandeur ende den
Raed aldaer.

ERNTFESTE, WIJSE, VOORSIENIGE, SEER DISCRETE.

Op den 30 Januarij verleeden, sijn van hier voor de tweede besendinge nae 't patria affgegaen, 't jaght *den Angelier* ende 't fluijtschip den *Ooijevaer*, belaeden met een retour van Indische grove waeren, ten bedraege van *f* 226521:11: 7; gemelte scheepen sijn den 7 Februarij geluckig buijten Sunda's engte t' zee geraeckt; willende verhoopen datse voorts spoedigh bij UE. sullen wesen aengelant, ende gevolgelijck de reijse nae 't lieve vaderland van daer hebben bevoirdert, 't welck ons nae deesen aengenaem te verneemen wert.

Tot noch toe is het langh verwachte schip *West-Vrieslant* van de oude, veel min eenige scheepen van de nieuwe equipagie, alhier niet aengecomen, nae de welcke wij seer verlangende sijn, die wij echter hoopen dat haest te voorschijn sullen comen, om ons van de macht daermeede overcomende, hier te lande wat tijdigh te cunnen dienen, vermits we althans daeromme al eenigsints benoodight sijn, ter oorsaecke ons sedert

't vertreck der voorschr. twee scheepen, een gantsch droevige tijdingh van de Noort is toegecomen, te weten, dat de onse op primo Februarij *Compe. dierbaere en costelijck Casteel Zeelandia op Taijouan, met een schat van omtrent* 12 *tonnen gouts aen reëele effecten, die daer binnen waeren, aen den Mandarijn Coxinja met accoort hebben overgegeven; een soo swaeren verlies als de Ed. Comp. hier te lande oijt in haer middelen en reputatie op een tijt is overgecomen, dat se dan oock beswaerlijck weder verwinnen sal, als sijnde hierdoor een van de voornaemste leden van hunnen staet afgeseth;* den Almogende behoede de Ed. Compe. voor diergelijcke groote ongevallen meer, en seegene de middelen die in weerwraecke tot vervolgh en dempingh van voorschreven onsen tijrannigen vijant sullen werden aengewent (7).

Ende opdat onse Heeren Principalen, van deesen soo quaeden uijtslagh haerer saecken op Taijouan ende het eijland Formosa, tijdigh cuntschap becomen, ende hun daernaer soodaenigh mogen richten als de nootsaeckelijckheijd van dien is vereijsschende, soo hebben wij goetgevonden, een extra ordinaire besendinge daeromme naer het vaderlant te doen, ende tot het overbrengen van onse advijsen en projecturen het fluijtschip *de Spreeuw* gedestineert, hetwelck ingevolge op morgen in Godes naem de reijse aen te vangen staet, waer in gelaeden sij een cargasoen van rouwe waeren, bedraegende *f* 62881 : 3 : 5. Ende dewijle het te laet in den tijt is om achter Engelant te connen omloopen, soo hebben wij d'opperhoofden gelast haeren cours binnen het canael door te neemen; maer vermits niet weeten connen off de saecken tusschen Engelandt en onsen staet wel off qualijck staen, heeft het ons goet gedacht deese fluijt eerst St. Marte in Vranckrijck te laeten aendoen, om kennisse van die gelegentheijt te hebben, daer de onse hun dan in 't voortzeijlen, off wel ginder te blijven liggen nae sullen connen reguleeren; sendende van daer twee stel brieven overlant onse Heeren principalen toe. Doch in cas dat UE. aen de Caep gewisse tijdinge hebben mocht, dat wij met die natie noch in vruntschap waeren continuerende, soo werden UE. bij desen gequalificeert, de voorschreven ordre te adhereren, ende de opperhoofden van *de Spreeuw* te notificeren, dat se St. Marte niet behoeven aen te loopen, maer hunne reijse op 't spoedichste recht door nae onse landen

te bevorderen hebben, met expres verbot geen Engelse haevens aen te doen, waer voor wij aen het overgaende volck twee maenden gagie te sullen genieten hebben belooft, en hoe schoon wij oock met de Engelsen in alliantie staen, sal 't evenwel raetsaemer weesen (wanneer de noot immers sulcx soude mogen vereijsschen) dat door de onse het inloopen van de Fransche voor de Engelse haevenen werden geprefereert, gelijck wij hun oock 't selve alsoo hebben bevoolen t'achtervolgen. Nu en resteerter tot deese besendinghe niet meer als UE. maer te recommandeeren, gemelte fluijt na genoten verversinge, op 't alderspoedichste van de Caep tot bevoirderinge van sijne reijse af te vaerdigen, waerop ons verlaetende, sullen hiermeede eijndigen, ende UE. naer onse groete in de bescherminge des alderhooghsten bevolen laeten.

Hiermede

Erentfeste, wijse, voorsienige, seer discrete, aflaetende bêveelen wij UE. nae onse groete in de bescherminge Godes.

UEds. Vrunden,

(*Get.*) JOAN MAETSUIJCKER
CAREL HARTZINCK
NICOLAES VERBURGH
D. J. STEUR.

Batavia, in 't Casteel den
22sten April 1662.

AANTEEKENINGEN.

(1) VALENTIJN, Oud en Nieuw Oost-Indiën, 4de Dl. 2de St. bl. 33 en volg.; over het gebeurde in de jaren 1630—1650 is deze zeer kort; hem is niet bekend, wanneer Kelang veroverd is.

(2) HENDRICK HAROUSÉ sneuvelde als Commissaris te Cambodia in 1644, werwaarts hij met 5 schepen op eene expeditie gezonden was. Hem was bij resolutie van den Gouverneur-Generaal en Raden van India van den 9den Febr. 1644, voor de verovering van Kelang eene gratificatie van *f* 1000 toegekend.

(3) THOMAS PEDEL sneuvelde als Kapitein tegen de Chinezen in Mei 1661. W. SCHOUTEN, Oost-Ind. voyagie 1707, 1ste Boek, bl. 166 en A. HERFORT, Oost-Ind. Reijzen, 1670, bl. 149.

(4) Bitjara, beraadslagen.

(5) Tali api, vuurtouw, lont.

(6) Bij desen senden UE. een caerte van Kelangh, affteekening van de Spaensche veroverde forten, als vasticheden in Tamsjuw opgeworpen, item, aenwijsing van 't dorp daer 't gout gevonden wort, mitsgaders een caerte van geheel Formosa ende beschrijving van den Landmeter en Schipper MAERTEN GERRITSZ. DE VRIES, wegen de situatie van gemelte eijland ende forten; uijt de resumptie desselfs sullen UE. de aparente goutrijcke plaetsen omstandelijck vernemen, ons daertoe gedragende.

Aen de HH. Bewinthebberen enz.
23 Dec. 1642.

Gouverneur-Generael en Raden
van India.

(7) VALENTIJN t. a. pl. bl. 81, geeft slechts op *f* 471,500.—

P. A. LEUPE.